
**ІВАН ОГІЄНКО Й ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ:
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ Й
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ**

УДК 001(477)(092):378.4(477.43)

М.С.Тимошик

Національний університет імені Тараса Шевченка

**ЙОГО “БІЙ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ” НА ЧАСІ
Іван Огієнко та його послідовники в боротьбі
за українську Україну**

У статті йдеться про необхідність увічнення імені Івана Огієнка в сучасній Україні, зокрема в Кам'янці-Подільському (щодо присвоєння його імені державному університету) та Києві (щодо перейменування вулиці Ю.Мельникова на вулицю Івана Огієнка).

Ключові слова: державотворець, національно свідомо громадянськість, ліві сили, українська Україна

Видаючи у Вінніпезі у 60-х роках свої історичні епопеї у двох томах з глибоко символічною назвою “Наш бій за державність” і глибоко вірячи, що Україна таки буде колись незалежною державою, Іван Огієнко, проте, не міг і передбачити, що й через десять років проголошення Української Незалежності назва цього двотомника буде такою актуальною. Адже цей невидимий бій продовжується й нині, хіба що в завуальованій і прихованій формі. Продовжується він і довкола його імені. І це можна переконливо продемонструвати лише на одному прикладі — ініціативі ряду наукових, навчальних, просвітницьких організацій, а також окремих діячів культури, науки, народних депутатів про присвоєння імені Івана Огієнка Кам'янець-Подільському педагогічному інституту (колишньому Кам'янець-Подільському державному українському університету, який він створював і першим ректором якого був) та одній з вулиць Києва (конкретно — вулиці в Шевченківському районі з нинішньою назвою Мельникова).

Варто навести коротку хронологію долі цієї ініціативи.

Початок 1992 року. Ухвалу про необхідність клопотання перед державними органами щодо прийняття рішення про перейменування Кам'янець-Подільського педагогічного інституту імені В.Затонського в університет імені І.Огієнка приймають дві Всеукраїнські науково-практичні конференції у Львові та Кам'янці-Подільському, присвячені 110-й річниці від дня народження Івана Огієнка.

1993 рік. Лист до Кабінету міністрів України від студентів та громадськості Кам'янця-Подільського. Зібрано кілька сотень підписів. Того ж року було прийнято відповідне рішення вченої ради інституту (протокол №7).

1994 рік. Звернення до Кабінету міністрів щойно заснованого Всеукраїнського товариства Івана Огієнка.

1995 рік. Таке ж звернення надсилає туди Комітет у справах премії імені Івана Огієнка. Того ж року ще одне ґрунтовне і переконливе клопотання надсилається відразу на кілька адрес: прем'єр-міністру, віце-прем'єру з гуманітарних питань, Верховній Раді України, міністру освіти України, Конгресу української інтелігенції, голові Хмельницької облдержадміністрації. Підписали його керівники більш ніж десяти громадсько-політичних організацій.

Здавалося б, після кількарічного мовчання крига, нарешті, скресла. Адаже автори звернення отримали дві відповіді — від Міністерства освіти України та від комісії з питань культури і духовності Верховної Ради України, у яких висловлено прихильне ставлення до порушеної проблеми. Але й ці відповіді, як пізніше з'ясувалося, були звичайнісінькими відписками.

1996 рік. В авторській передачі “Божа іскра Івана Огієнка” (перша програма Національного радіо) йдеться про маловідомі архівні матеріали про життя й діяльність цього українського вченого-державотворця, необхідність увічнення його імені в назві університету.

1997 рік. Січень. Центральний орган Компартії України газета “Комуніст” (число 3, січень), вміщує статтю В.Зарічного “Прикра помилка чи свідоме замовчування”, в якій бездоказово, без жодного посилання на архівні документи говориться про так зване зрадництво Івана Огієнка, його співпрацю з німцями в роки Великої Вітчизняної війни. Автор оперує згаданими на початку розділу контрпропагандистськими публікаціями радянського періоду. Статтю В.Зарічного з “Комуніста” передруковує “Комуніст Поділля” (№9). З посиланням лише на цю публікацію до Кабінету Міністрів відправляється звернення за підписом керівників Кам'янець-Подільських організацій лівого спрямування. (Текст цього звернення публікує газета “Подільнин” в числі за 11 квітня).

1997 рік. Липень. Надісланий на ім'я віце-прем'єра з гуманітарних питань до Кабінету міністрів лист на захист імені Івана Огієнка публікується в ряді державницьких засобів масової інформації (“Літе-

ратурна Україна”, 7 серпня; “Українське слово”, 24 липня; “Час-Тайм” (№30); “Вечірній Київ”, 29 липня). Цього разу його підписали Ю.Мушкетик, І.Драч, П.Мовчан, П.Кононенко, І.Юхновський, М.Косів, М.Жулинський, А.Погрібний, Є.Сохацька, М.Тимошик, В.Яблонський.

1997 рік. Жовтень. У Кам’янець-Подільській міській газеті “Фортеця” (число від 3 жовтня) з’являється чергова заява “представників лівих сил”, яку підписали голови міськрайонних рад: ВСР – О.Сенюк жінок-трудівниць – З.Боровська, ветеранів – В.Скрипко, секретар міськкому комсомолу О.Білий. В тексті заяви – та ж огульня й бездоказова викривальна риторика, з відомими вже штампами і ярликами: *“...В історію нашого міста і держави Огієнко ввійшов як зрадник свого народу, що пліч-о-пліч з німецько-фашистськими загарбниками скоїв важкі злочини проти людства... Нагадуємо, що витягування з помийки історії фашистських обозників, засуджених Нюрнберзьким міжнародним судом буде наругою над пам’яттю мільйонів загиблих у Другій світовій війні”*.

1997 рік. Листопад. Урядова постанова про надання Кам’янець-Подільському педагогічному інституту імені В.Затонського статусу педагогічного університету. Ім’я Затонського знято з офіційної назви навчального закладу, але імені Огієнка... не присвоєно.

1997. Листопад. Лист на ім’я віце-прем’єр-міністра України В.Смоля, підписаний головою оргкомітету по відзначенню року І.Огієнка, Головою Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Гр.Ващенка професором А.Погрібним. Витяг з цього листа:

“З почуттям великого вдовolenня національно свідомо громадськість України сприйняла недавнє повідомлення про повернення Кам’янець-Подільському пединститутіві статусу університету... Водночас залишається невирішеним ще одне питання, що тягнеться уже декілька років – про присвоєння цьому закладові імені першого його ректора, видатного діяча української культури Івана Огієнка. Існує вже цілий архів паперів, пов’язаних з цією справою. Це – численні листи, клопотання, звернення, в т.ч. і від підкомітету постійного комітету Верховної Ради України з питань науки та культури, і від Конгресу української інтелігенції, і від “Просвіти”, і від Всеукраїнського товариства Івана Огієнка, і від окремих народних депутатів і т. д. Позитивне ставлення до перейменування висловили ще 1993 року й Міністерство освіти України.

То в чому ж річ? Що заважає присвоїти ім’я вченого Кам’янець-Подільському університетові вже цього року, який, як відомо, оголошено роком Івана Огієнка?

Як видається нам, причина тут одна: надто вже перестрашувальницька позиція частини керівництва цього тепер вже знову університету. Так вже сумлінно дослухається воно до галасливих крикунів,

в увяленні котрих великий український патріот, вчений-енциклопедист не хто інший, як “фашистський обозник” (див. копію “заяви” у місцевій компартійній газетці). Рахуватися з наявністю різних голосів, звичайно, варто, та ще важливіше — твердо, неухильно дотримуватися ректоратом чіткої державницької позиції. Як вбачається нам, присвоєння імені закладові — не приватна справа його керівника чи керівництва. У даному випадкові заклад цей — державний, тож найперше мусить тут виявитися воля саме держави”¹.

1998 рік. Березень. Президент України дав розпорядження керівнику Міністерства освіти України п. Згуровському М. внести пропозиції щодо присвоєння імені Івана Огієнка Кам'янець-Подільському та імені Олеса Гончара Дніпропетровському університетам. (“Літературна Україна”. Число від 26 березня 1998 року).

1998 рік. Травень. На адреси Президента України, Верховної Ради України, Міністра освіти України надходить чергова заява від “представників лівих сил” Кам'янець-Подільського за підписами: С.Танасов (міськком Компартії України), В.Ковальчук (райком Компартії України), М.Кіров (міська рада ВСР, А.Лоточинський (міськрада прогресивної інтелігенції “Прометей”) та В.Скрипко (міськрада ветеранів України). Цитата із заяви: “Ліві сили Кам'янець-Подільського обурені розпорядженням Президента України п. Кучми (газета “Літературна Україна”, 26.03.98)... Документально доказано, що Іван Огієнко співпрацював з фашистами до початку і під час ВВ війни (див. газету “Комуніст” № 3, 1997 і “Комуніст Поділля” №9, 1997 р. стаття В.Зарічного)... Громадсько-політичні організації Кам'яниччини залишають за собою **право зібрати підписи громадян міста і району і звернутися до Ради Європи, а при необхідності і до ООН, з протестом**” (виділення мої. — М.Т.). Текст заяви публікується в газеті “Фортеця” (29 травня).

1998. Травень. В газеті “Фортеця” (№39) вміщено статтю-відповідь заявникам під назвою “Невігластво чи фальсифікація” Зіновія Тіменика — кандидата філософських наук зі Львова. Витяг із статті: “Чи задумувалися автори, що “Закон про пресу”, ст. 37 якого конкретизує персональну відповідальність за розповсюдження необгрунтованої інформації, тобто — дезінформації?”

1998 рік. Червень. На адресу Голови Служби національної безпеки Л.Декача відправляється лист за підписом доктора філологічних наук, викладача Інституту журналістики Київського університету М.Тимошика такого змісту:

“Шановний Леоніде Васильовичу!

Звернутися до Вас мене, як ученого, спонукали обставини, пов'язані з реабілітацією видатного українського вченого і релігійного дія-

¹ Копія листа А.Погрібного до Віце-прем'єр міністра України від 26 листопада 1997 року зберігається а особистому архіві автора.

ча Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

За роки незалежності в нашій державі вийшов великими тиражами ряд творів цього вченого, активно працює Всеукраїнське товариство Івана Огієнка. Його іменем названо вулиці ряду міст. порушено питання про присвоєння імені Огієнка Кам'янець-Подільському педуніверситету, який свого часу він створив і був першим ректором. За позитивне розв'язання цього питання висловився і Президент України, давши відповідне доручення Міністерству освіти України.

Однак деякі представники лівих сил, передусім Кам'янець-Подільського, періодично піднімають у пресі питання про так зване зрадництво Івана Огієнка, посиляючись на нібито його співпрацю з німцями в роки Другої світової війни. При цьому жодних посилань на конкретні документи в таких публікаціях не робиться (газета "Фортеця", 29 травня 1998 р.)

Готуючи до захисту минулого року докторську дисертацію про наукову спадщину Івана Огієнка, мені вдалося ретельно і глибоко опрацювати всі архіви (за винятком архіву СБУ) у Києві, Львові, К.-Подільському. У пошуках Огієнкових слідів у еміграції опрацював також у 1996 році архіви в Женеві і Лозанні, де він перебував в еміграції, що дало мені можливість захистити дисертацію, видати монографію "Толгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності". Минулого року на запрошення Колегії Св. Андрія Манітобського університету я провів двомісячні дослідження в архіві митрополита Іларіона у Вінніпезі, зібрав матеріал до другої книги. В усіх цих архівах будь-яких документів "співпраці" Огієнка-Іларіона з німцями мені не вдалося виявити.

Аби поставити крапку в цих багаторічних дискусіях і з'ясувати, нарешті, це питання заради його як наукової, так і політичної сумі, просив би Вашого дозволу і сприяння в пошуку та опрацюванні документів архіву СБУ, які можуть стосуватися життя й діяльності Івана Огієнка — митрополита Іларіона зокрема за період 1940-1945 років. Результати таких пошуків могли б суттєво доповнити один з розділів моєї книги, заповнити ще одну пляму нашої історії і вичерпати в дискусіях з опонентами заполітизовану суму питання.

З повагою — Микола Тимошик".

1998 рік. Жовтень. Лист-відповідь за підписом начальника Державного архіву Служби безпеки України О.Пшеннікова (№ т-14 від 19 жовтня 1998 року):

"Шановний Миколо Степановичу!

Вашу заяву уважно розглянуто. Повідомляємо, що у Службі безпеки України та Управлінні СБУ у Хмельницькій області матеріалів про життя й діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) немає".

1998 рік. Листопад. Лист-відповідь на ім'я голови Всеукраїнського товариства Івана Огієнка Є.Сохацькій від заступника голови Служби безпеки України В.Пристаїка:

“Шановна Євгеніє Іванівно!

Ваша заява щодо розслідування обставин життя та діяльності І.І.Огієнка у роки Другої світової війни Службою безпеки України уважно розглянута.

Повідомляємо, що пошук таких документів проводився нами вже неодноразово. Останній раз — у вересні цього року за запитом Інституту журналістики Київського університету ім. Тараса Шевченка. В результаті встановлено що ні в Державному архіві Служби безпеки України, ні в УСБУ у Хмельницькій області та в архівних підрозділах інших областей України, а також у Центральному архіві Федеральної служби безпеки Росії будь-яких документальних матеріалів про І.І.Огієнка немає.

У зв’язку з цим проводити розслідування діяльності І.І.Огієнка у роки Другої світової війни, відповідно до норм чинного законодавства (ст. 4.94 КПК України), у Служби безпеки України підстав немає”¹.

1999. Січень. Редакція Хмельницької газети “Подільські вісті” у статті Тетяни Слободянюк “Навіщо сенсації, коли так потрясають будні” (число від 1 січня), коментуючи авторитетний і остаточний висновок СБУ у так званій справі Огієнка, прагне поставити крапку в цій історії: “Цей лист — важлива перемога українства у жорсткій ідеологічній війні старого з новим, тоталітарного — з національним. Таки є Божа справедливість. І дуже хочеться, щоб усі ми не забували про неї у будь-яку пору життя, незважаючи на лихоліття та зневіру. На добре діло Бог допоможе — і тому творім добро, щоб життя достойним ставало”.

Всі наступні спроби патріотично налаштованої професури Кам’янець-Подільського університету на чолі з мужньою Євгенією Сохацькою щодо присвоєння імені Івана Огієнка його дітищу в місті над Смотричем не увінчалися й досі успіхом.

Немає сенсу подавати подібну хронологію перипетій, пов’язаних з достукуванням до сердець і розуму посадових осіб столиці щодо перейменування вулиці Ю.Мельникова на вулицю Івана Огієнка. (Неодноразові листи на ім’я міського Голови з підписами поважних людей, в тому числі й відкриті, опубліковані в пресі, серія публікацій “Огієнко і Київ” у “Вечірньому Києві” і навіть прихильна резолюція Олександра Олександровича Омельченка на одному з таких листів у липні 1997 року: “Прошу позитивно вирішити”). Увазі читача варто запропонувати лише ось цю відповідь за підписом заступника Голови Київської міської державної адміністрації І.Голубевої на ім’я голови оргкомітету по відзначенню року І.Огієнка А.Погрібного. Цей документ можна вважати класичним взірцем нової української бюрократії, яка, навчившись уже не казати категоричного “ні!”, більше того, навіть схвалюючи в цілому надіслані пропозиції, не поспішає їх вирішувати позитивно:

---

¹ Копія листа СБУ до Є.Сохацької від 12 листопада 1998 року зберігається в особистому архіві автора.

“Київська міська державна адміністрація розглянула листа громадськості м. Києва, в якому порушується питання про перейменування вул. Ю.Мельникова на вулицю Івана Огієнка — видатного українського вченого державного і політичного діяча.

Підтримуючи звернення провідних діячів української культури та науки щодо увічнення пам'яті великого державотворця, міністра уряду УНР, повідомляємо.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 1995 р. № 536 “Про проведення в 1999 році Всеукраїнського перепису населення” та відповідно до розпорядження голови Київської міської державної адміністрації від 27.05.96 № 790 1 липня 1997 року закінчені всі роботи по уточненню меж районів та міста в цілому і нанесені в планах міста та адміністративних районів всі існуючі та проектні вулиці із зазначенням їхніх назв і меж.

У зв'язку з цим Київське міське управління статистики звернулося з проханням тимчасово призупинити перейменування вулиць та зміну нумерації будинків до завершення перепису населення”.

Відповідь надіслана всередині 1997 року. Після того приймалося міською владою вже не одне рішення про перейменування вулиць, тільки чомусь Огієнко в той перелік ніяк не потрапляє. І причина вже тут не в ефемерному переписі населення...

На протилежній стороні від Огієнка та його послідовників невидимого двоюбою за українську Україну, який в останній період нашої новітньої історії ще більше загострився, опинилися не лише наділеною владою бюрократи-притосованці, а й деякі титуловані за попереднього режиму вчені, особливо ті, хто стояв біли витоків ствердження й поширення розробленої в Москві на догоду кремлівському керівництву концепції про так звану колиску трьох братніх народів, про вторинність української мови, культури, а відтак української нації в цілому перед усім тим, що зветься нині російським. Показовим у цьому контексті є такий приклад.

2001 року в Києві вийшов перший том п'ятитомного академічного видання “Історія української культури” (видавництво “Наукова думка, 1136 с). Варто було сподіватися, що нарешті на одинадцятому році української незалежності ми дочекалися появи першого фундаментального видання, де з наукових, а не політичних позицій переосмислена вся історія нашої культури, її витоків та роль у творенні нації. На жаль, незважаючи на оголошення Фондом інтелектуальної власності “Україна — XXI століття” таким видання не стало. Та ж теорія “спільної коліски”, те ж безмірне цитування російськомовних джерел, ігнорування праць репресованих тоталітарним режимом українських учених, їхніх наукових концепцій і гіпотез. До кола тих, чію багатогранну діяльність на терені витоків саме української культури сповна зігнорували автори цього солідного видання віднесено й Івана Огієнка. У величезному за обсягом іменному покажчику, під-

креслимо, складеному в основному з імен російських дослідників, на українознавчі праці Івана Огієнка є лише одне посилання. Неймовірно, але посилання те... негативне. Йдеться про Огієнкову “Українську культуру” — твір який усі підрадянські роки зберігався в найвіддаленіших спецсховах бібліотечних фондів як особливо крамольний. Передусім за той колосальний пізнавальний і виховний заряд, закладений тут. Проте всі ті роки книга поширювалася нелегально і робила свою справу: спонукала народ думати, підніматися з колін, позбавлятися насадженого століттями чуття хохла, малороса з вихолощеною національною свідомістю, з принизливим комплексом меншовартості. І саме за те, що в цій книзі, як зазначено в “Передмові до п’ятитомника” (с.21) *“багато уваги приділено фактам, що засвідчують антиукраїнську політику російських царів”*, шанована редколегія зробила свій “авторитетний” вердикт: *“ця праця набула виразно полемічного (і “політизованого”, за сучасним виразом) характеру”*.

Що ж, з прикрістю доводиться констатувати, що й нині ім’я Івана Огієнка тяжко повертається на батьківщину, як тяжко стверджується і його справа. Не буде перебільшення ствердити, що його бій за українську Україну продовжується.

В умовах, коли в радянській Україні ім’я Івана Огієнка було заборонене, його справу почали стверджувати наші земляки за океаном. Передусім у Канаді, де прожив цей діяч останню чверть свого віку, де найповніше, маючи сприятливіші для цього умови, реалізував він свій талант, де й знайшов, врешті, свій вічний спочинок.

Саме в Канаді вийшла друком переважна більшість його творів, зокрема й тих, що написані були ще в Європі. Саме тамтешні наші земляки, пам’ятаючи заповіді свого духовного наставника і вчителя, берегли значні накладки цих книг для того, аби в слушний час переправити їх в Україну. Найбільше прислужилися в цій справі Товариство “Волинь” і його, на превеликий жаль, уже покійний голова Ілля Онуфрійчук та громадський комітет “Допомога Україні”, що діє при найстарішому українському часописі Канади “Український Голос” (голова комітету Анна Фігус-Ралько). Сотні книжкових посилок з колісь забороненими більшовицькою владою науковими працями Івана Огієнка (митрополита Іларіона) надійшли останнім часом на сотні українських адрес — передусім бібліотек, дослідницьких центрів і навчальних закладів.

Завдяки клопотанням української громадськості в діаспорі у 115-ту річницю від дня народження видатного українського вченого, державного і церковного діяча та 25-ту — від дня його упокоєння світова організація ЮНЕСКО оголосила 1997 рік “Роком Івана Огієнка” (див.: “Вісник-Herald”. 1997, 15 березня; “Український Голос”. — 1997. — 14 квітня). В серії різноманітних заходів, що проводилися повсюдно за кордоном з цієї нагоди, передусім варто виділити Міжнародний симпозіум, присвячений пам’яті великого сина України і

духовного батька українського православ'я у ХХ столітті, який проводився в Торонто (Канада) в лютому 1998 року. Організаторами проведення цього представницького заходу стала Українська православна церква Канади і зокрема її Східна єпархія на чолі з єпископом Юрієм. Головними доповідачами на симпозіумі були: від України — доктор філології з Київського університету імені Тараса Шевченка Микола Тимошик, від Польщі — магістр історії Люблінського університету Григорій Купріянович, від Канади — протопресвітер, доктор богослов'я Степан Ярмусь та редактор українського журналу “Форум” Андрій Григорович. По закінченні симпозіуму його матеріали широко обнародовані через мережу Інтернет та видані окремою книгою.

Того ж року в канадському Монреалі українська громадськість відзначала 20-ліття української недільної школи імені митрополита Іларіона, яку тривалий час очолювала відома громадська діячка, соратниця Огієнка Галина Змієнко-Сенишин.

Годі говорити вже про десятки ґрунтовних публікацій про життя й діяльність митрополита Іларіона, які періодично з'являються як в українськомовній, так і англослов'янській пресі Заходу.

Восени 2000 року в багатьох містах Канади, де компактно проживає українська спільнота, відбулася велелюдна, воістину всеканадська, презентація книги автора цих рядків «Лишуть навіки з чужиною...» Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження». Видання цієї книги в Україні і Канаді, написаної на основі невідомих досі вітчизняним науковцям канадських архівів, було ініційоване і підтримане спеціальним комітетом Українського православного Собору Св. Покрови у Вінніпезі. Саме громада цього Собору 1947 року організувала переїзд митрополита Іларіона із Швейцарії до Канади, попросивши його стати їхнім душпастирем. І саме з цього Собору почалося згодом непросте сходження Іларіона-Огієнка обраного ним ще 1940 року в Холмі шляху, як *“смирненого Богомольця за кращу долю українського народу”*, що вивів його на вершину українського православ'я Канади.

Подана вище хронологія боротьби за чисте і чесне ім'я Івана Огієнка за кордоном і в Україні не потребує коментарів. Потреба є лише в наголошенні на одній принциповій думці.

Не буде перебільшенням сказати, що совість і сумління перед українським народом були в Огієнка чистими. Все своє многотрудне життя він служив Україні, величній і благородній ідеї її незалежності, соборності, демократичності. Власне, тій ідеї, за яку століттями проклинали її поборників у церквах і на майданах, у книгах і розтиражованих статтях поневолювачі України та їх бездумні прислужники з числа зманкуртчених, зденационалізованих земляків.

Доведений є той факт, що ні в роки громадянської, ні тим більше в роки Другої світової війни Іван Огієнко — митрополит Іларіон ніколи не брав до рук зброї, не пролив нічиєї крові. Його найгострішою зброєю завжди, в усі часи, було слово. Своєю думкою, друкова-

ним словом приходив він до конкретної людини, спонукав її думати, а відтак усвідомлювати, до якого народу вона належить, яку мову й культуру вона має знати і берегти.

Незважаючи на багаторічне паплюження, перекручення, грубе й непрофесійне фальшування радянською пропагандою наукових, релігійних, художніх творів, його діяльності, Огієнко до останніх днів свого життя залишався вірним своєму народові, своїй Україні. З вірою в кращу будучність своєї Батьківщини він і помер далеко на чужині, не дочекавшись ні своєї реабілітації, ні омріяного, вистражданого дня здобуття Україною незалежності, ні повернення в Україну своїх творів.

Можна припустити, що ніякими аргументами переконати опонентів Огієнка і сьогодні не можна. Та чи й варто це робити? Живемо ж бо час плюралізму думок, терпимості й прагнення розуміння чужих поглядів, переконань.

Певною відповіддю на антиогієнківські виступи в пресі, про які йшлося, може стати ось цей поетичний твір-роздум, надісланий київським інженером Сергієм Цушком на адресу авторської програми “Божа іскра Івана Огієнка”, яка звучала по Першій програмі Національного радіо протягом 1996-1997 років:

*Слабкі будують храми в небі,
До неба тягнуться малі,
Згубивши істину в золі,
Поклони б'ють в палкій потребі
Знайти опору на землі.*

*Нащадки каїнів і хамів,
Що небо узяти на сміх,
Прибрали сон божків земних,
Привласнили і святість храмів,
Блазнують і гендлюють в них.*

*І тільки велетні єднають
Земне й небесне. Між облуд.
Не стогнуть і не проклоняють
І, зцілюючи нас, лишають
Високу честь, свідомий труд.*

Не склавши остаточної, а відтак повної бібліографії наукової і творчої спадщини Івана Огієнка (митрополита Іларіона), не систематизувавши і не вивчивши його величезний архів, зокрема епістолярію, не перевидавши в себе в Україні бодай найголовнішого з того масиву фундаментальних праць, не з'ясувавши усіх обставин і перипетій многотрудного життя ученого, нам важко осягнути сьогодні глибину і велич того, що зробила ця людина для України. Як і збагнути, усвідомити життєдайну силу, що піднімала його дух, благословила на невтомну працю заради тієї ж України, незважаючи на численні перепони і прикромці, якими так рясно була встелена його життєва дорога.

The article states the necessity to immortalize the name of Ivan Ogienko in present-day Ukraine, particularly in Kamyanets-Podilsky (where the state university should be named after him) and in Kyiv (the street named after Ju. Melnykov should be renamed after I.Ogienko).

Key words: statesman, nationally conscious community, the left political parties, Ukrainian Ukraine.

Отримано: 13.04.2005 р.

УДК 929 Огієнко + 94:32](477) “1918-1972”

М.І.Слободян¹, І.Д.Васильків²

¹Львівський інститут МАУП, м. Львів

²СЗШ №31, м. Львів

ІДЕЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ОГІЄНКА (МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА)

У статті досліджується діяльність І.Огієнка як патріота-соборника у царині єдності народу, нації, держави, мови, культури, церкви. Показана творча співпраця двох великих митрополитів — І.Огієнка і А.Шептицького, які були не лише великими соборниками, а й великими патріотами України.

Ключові слова: огієнкознавство, державник, патріот, соборник, соборницькі ідеї, греко-католики, православні, Греко-Католицька Церква, Православна Церква, Наддніпрянщина, Галичина, Українська Народна Республіка, митрополит Андрей Шептицький, митрополит Іларіон, соборна українська мова, відродження.

І.Огієнко — яскрава постать українського національного відродження. Це людина енциклопедичних знань. Він залишив нам майже дві тисячі праць з різних галузей. Важко сказати, в якій із сфер діяльності вчений залишив найпомітніший слід. Одне незаперечне: він чесно й віддано служив українській справі, до останніх днів життя не полишав подвижницької праці на ниві відродження держави, нації, мови, культури.

У радянський період творчий здобуток І.Огієнка силою історичної несправедливості був вилучений з наукового обігу, на його праці, як і на всю його діяльність, було накладено ідеологічне вето.

Сьогодні Україна відродилась як самостійна незалежна держава, пишається своїми видатними синами, віддає належне своїм світочам, які виборювали, підтримували Україну словом, діяннями, розумом і духом. До них належить справжній син українського народу, будівничий української держави І.Огієнко.

Вітчизняні вчені вже зробили вагомий внесок у розвиток огієнкознавства. Це дослідники творчої спадщини вченого І.Тюрменко, М.Тимошик, В.Ляхоцький, З.Тіменик, Є.Сохацька, А.Марушкевич та ін. Названі огієнкознавці, які дослідили ті чи інші аспекти його діяльності, зокрема філософські, історичні, державотворчі,